

Ellingsen Seafood AS Avd. Hovedkontor
Postboks 56
8320 SKROVA

Deres ref:
Vår ref: 2014/79452
Dato: 13.01.2016
Org.nr: 985 399 077

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

SVAR PÅ KLAGE- OMGJØRING AV VEDTAK LAKSESLAKTERI

Vi viser til klage av 08.05.2014, fra Ellingsen Seafood AS på Mattilsynets vedtak av 28. april 2014 om å utforme produksjonslinjen på slakteriet slik at sannsynligheten for at fisk kan falle ut av tilførselskaret til ensretteren reduseres.

I klagesaker kommer saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven kapittel VI Om klage og omgjøring til anvendelse. Vi har vurdert at vilkårene for å ta klagen opp til behandling er oppfylt.

Mattilsynets hovedkontor (heretter kalt hovedkontoret) opphever vedtaket fordi virksomheten har gjennomført korrigerende tiltak for bedre kontroll med fiskeflyt på slaktelinjen. Hovedkontoret pålegger virksomheten å evaluere om tiltakene som er gjennomført har resultert i at fisk ikke faller ut av tilførselskar til rettvider. Om det viser seg at det fortsatt inntreffer hendelser der fisk faller ut av karet, må virksomheten på eget initiativ gjennomføre ytterligere risikoreducerende tiltak. Virksomheten skal orientere Mattilsynets region Nord (heretter kalt regionen) om gjennomført evaluering og resultater av den innen 1. mai 2016.

Sakens bakgrunn

Den 26. mars 2014 gjennomførte daværende Mattilsynets distriktskontor Lofoten (heretter kalt distriktskontoret) inspeksjon på Ellingsen Seafood AS sitt slakteri på Skrova (heretter kalt Ellingsen Seafood AS eller virksomheten). Hovedtema for inspeksjon var elektrobedøveren på slakteriet. Ved inspeksjon ble det observert en død laks på gulvet under ensretter. Bløgger og driftsleder informerte distriktskontoret om at fisken trolig hadde falt/hoppet ut av tilførselskaret til ensretteren og ned på gulvet. Fallet ned var ca. 2-3 meter. Driftsleder informerte dessuten at dette ikke var første gang en fisk hadde falt ut på samme sted.

Den 1. april 2014 sendte distriktskontoret tilsynsrapport med varsel om vedtak om utbedring av produksjonslinjen for å redusere sannsynlighet for at fisk faller/hopper ut. Varslet tidsfrist for gjennomføring ble satt til 23.april 2014.

Den 10. april 2014 sendte Ellingsen Seafood AS en uttalelse der de redegjorde for at det de var uenig i vedtaket og begrunnelse dette.

Den 28. april 2014 fattet Distriktskontoret vedtaket som var varslet. Tidsfrist for gjennomføring ble satt til 25. juni.2014. Vedtaket ble fattet med hjemmel i dyrevelferdslovens § 3 og forskrift om slakterier mv for akvakulturdyr §§ 13, 14 og 15.

Den 8. mai 2014 klaget Ellingsen Seafood AS på vedtak. De ba samtidig om oppsettende virkning på vedtaket. De opplyste at det ikke hadde forekommet fisk på gulvet etter at tilsyn fant sted.

Den 14. mai 2014 hadde distriktskontoret vurdert klagen og konkludert med at de fastholdt vedtaket, med unntak av at frist for gjennomføring ble gitt med oppsettende virkning til klagen er ferdigbehandlet. Klagen ble oversendt for endelig avgjørelse til daværende Regionkontoret Nordland.

Den 5. august 2014 sendte Regionkontoret Nordland foreløpig svar, der de informerte om at endelig svar kunne forventes innen 31. august 2014. Av ulike årsaker ble klagen likevel ikke tatt til behandling da. Mattilsynet beklager dette.

Den 15. oktober 2015 ble klagen oversendt til Mattilsynets hovedkontor som er rette klageinstans etter omorganiseringen av Mattilsynet.

Etter forespørsel fra Hovedkontoret var regionen på nytt tilsyn den 26.11.15 for å innhente ny informasjon. Inspeksjonen ble etterfulgt av supplerende telefonisk kontakt med veterinær/kvalitetsansvarlig i Ellingsen Seafood den 22.12.15. Regionens kontakt med virksomheten avdekket at de i etterkant av vedtaket har installert et videokamera over ensretterkaret. Både slakterikontor og brønnbåt kan se opptak av videoovervåkingen. Den primære bruken av videoen, er at brønnbåten da kan styre inntak og pumping av fisk, slik at det blir en mest mulig jevn strøm av fisk til ensretterkaret som samtidig er tilpasset slaktelinjas kapasitet. Det vil si ikke for mye fisk og ikke for lite. I tillegg har de også lagd en rutine med signalisering via ringeklokke fra slaktelinja til brønnbåten slik at slaktelinja kan be brønnbåten dempe hastigheten på innpumpingen av fisk.

Hovedkontoret ble orientert om dette via e-post, og har tatt hensyn til dette ved endelig utfall av klagesaken.

Klagers anførsler

Ellingsen Seafood AS anfører i klagen at de er «uenig i at funn av en laks på gulvet i løpet av produksjonsdagen kan vurderes som brudd på dyrevelferdsloven og/eller slakteriforskriften». De begrunner dette i at antall fisk som er observert på gulvet er svært begrenset tatt i betraktning det totale antall fisk som avlives. De betrakter således hendelsen som et hendelig uhell, og mener det ikke er rettmessig at en slik observasjon legges til grunn for pålegg om utbedring av produksjonslinjen. De hevder videre at det ikke ble observert fisk som hadde falt utenfor siden inspeksjonen, dvs. i tidsrommet 26. mars til 8. mai 2014. De sier de vil være ekstra oppmerksom på om fisk faller ut av rettenderen og at de vil iverksette tiltak om antall fisk som faller utenfor øker.

I uttalelsen virksomheten ga til varselet om vedtak, ble det også anført at «ved utformingen av en slaktelinje er det flere forhold som skal ivaretas. Dette omfatter både hensyn til ergonomi og visuell kontroll for de som jobber langs linjen, og det gjelder for renhold og næringsmiddelhygiene, og det gjelder selvfølgelig også for utformingen med hensyn til dyrevelferd.» Dette momentet ble ikke gjentatt eller utdypet i den formelle klagen.

Relevant regelverk

LOV-2009-06-19-97 om dyrevelferd (dyrevelferdsloven)

§ 3 Generelt om behandling av dyr: «Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.»

FOR-2006-10-30-1250 Forskrift om slakterier og tilvirkingsanlegg for akvakulturdyr (forskrift om slakterier mv. for akvakulturdyr)

§ 10 Generelle velferdskrav, første ledd:

«Kravene i dette kapitlet gjelder i tillegg til forordning (EF) nr. 1099/2009 artikkel 3 nr. 1 om at også fisk skal vernes mot unngåelig smerte, lidelse og frykt ved avliving og aktiviteter i forbindelse med det.»

§ 12 Metoder og tekniske innretninger, første og tredje ledd:

Første ledd: «Metoder, tekniske innretninger og utstyr som brukes til fisk, skal være egnet ut fra hensynet til fiskevelferd.»

Tredje ledd: «Feil og mangler ved installasjoner, tekniske innretninger og utstyr skal straks utbedres.»

Mattilsynet har laget en retningslinje for tilsyn med fiskevelferd på slakteri. Denne retningslinjen er omarbeidet til en veileder til næringen, slik at det skal være lett for næringen å sette seg inn i de forventninger som følger av lov- og forskriftskrav og som Mattilsynet legger til grunn ved tilsyn.

Veilederen finnes på våre hjemmesider:

http://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/gjeldende_regelverk/veiledere/veileder_fiskevelferd_ved_slakteri_for_akvakulturdyr_2014.9471/binary/Veileder%20fiskevelferd%20ved%20slakteri%20for%20akvakulturdyr%202014

FOR-2004-03-19-537 Forskrift om IK-Akvakultur

§ 4. *Plikt til internkontroll*

«Den som er ansvarlig for virksomheten skal sørge for at det innføres og utøves internkontroll i virksomheten, og at dette gjøres i samarbeid med arbeidstakerne.»

§ 5 *Internkontrollens innhold, første ledd og annet ledd bokstav e) og f)*

«Internkontrollen skal tilpasses virksomhetens art, aktiviteter, risikoforhold og størrelse i det omfang som er nødvendig for å etterleve krav i eller i medhold av akvakulturlovgivningen.

Internkontroll innebærer at virksomheten skal:....

e) kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risiko, og utarbeide tilhørende planer og tiltak for å redusere risikoforholdene,

f) iverksette rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelser av krav fastsatt i eller i medhold av akvakulturlovgivningen»

Førsteinstansens anførsler

Distriktskontoret skrev i sin begrunnelse for å fastholde sitt vedtak bl.a. følgende:

«Både varsel om vedtak, og deretter vedtak om pålegg, ble gitt for å sikre at fisk ikke lider unødige pga fall ut av tilførselskaret, i henhold til Dyrevelferdsloven 3. paragraf. Mattilsynet fastholder nevnte vedtak om pålegg for å sikre at fremtidig fisk ikke utsettes for unødig påkjenning i form av fall fra produksjonslinjen, og ned på gulvet til slakteriet (et fall på ca. 2-3 meter).

..... Med bakgrunn i at virksomheten var klar over problemet og at det lett kan hindres, f.eks. med en litt høyere kant på tilførselskaret (forslag fra slakteriets driftsleder) vurderer Mattilsynet DK Lofoten situasjonen dit hen at det fortsatt er en unødig påkjenning for fisk å dø eller påføres skade, som et resultat av et fall.

Hvor mange fisk som må falle ut før det er et etisk spørsmål, tar Mattilsynet DK Lofoten ikke stilling til på værende tidspunkt.»

Observasjoner og informasjon i forbindelse med inspeksjon den 26.11.2015 er ikke kommentert eller behandlet i første instans.

Vår vurdering

Sakens faktum

Sakens faktum er at det er observert en laks som har falt eller hoppet over kanten i tilførselskar til rettvender. Den har falt 2-3 m ned på gulvet og dødd der. Dette har skjedd tidligere. Det framgår

ikke dokumenter i saken om dette tidligere har vært behandlet som avvik i hht virksomhetens internkontrollsystem.

Hovedkontoret vil i det følgende ta stilling til:

1. Representerer observasjonen av en fisk på gulvet et avvik på fiskevelferdsregelverket?
2. Hva er virksomhetens plikt når denne typen avvik inntreffer?
3. Endelig vedtak

1. Representerer observasjonen av en fisk på gulvet et avvik på fiskevelferdsregelverket?

Virksomheten er uenig i at det er brudd på dyrevelferdsloven eller forskriftsbestemmelser når en fisk faller på gulvet i løpet av en produksjonsdag, tatt i betraktning det høye antall fisk som avlives.

1.1 Enkeltindivider har et vern i hht dyrevelferdsloven

Dyrevelferdslovens § 3 sier at dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger. På s 94 i OT-prp nr 15 i lov om dyrevelferd (heretter kalt forarbeidene) står det bl.a. følgende: «*Hva som ligger i god behandling, beror på en konkret vurdering i det enkelte tilfellet. Kravet om god behandling er relatert til dyret som individ.*» På s. 12 i forarbeidene slås det fast at «*oppdrettsfisk har krav på godt stell og levemiljø på lik linje med landlevende dyr.*»

Dyrevelferdsloven er altså klar på at det skal tas hensyn til enkeltindividet. Dette gjelder også i tilfeller der man har ansvar for og håndterer et stort antall individer, og det gjelder for oppdrettsfisk på lik linje med landlevende dyr.

Vernet av enkeltindividet er synliggjort flere steder i retningslinje og veileder til slakteriforskriften. Ved inspeksjon skal inspektøren se etter om det er levende fisk (uavhengig av art) på gulvet. All fisk (100 %) skal bedøves og avlives forskriftsmessig.

Hovedkontoret er derfor av den oppfatning at det er et avvik på bestemmelser i fiskevelferdsregelverket når en fisk faller på gulvet. Avviket blir vurdert opp mot relevante bestemmelser i punkt 1.2 – 1.4 nedenfor.

1.2 Fisk skal vernes mot unngåelige påkjenninger

I henhold til forskrift om slakterier mv. § 10 skal fisk vernes mot unngåelig smerte, lidelse og frykt ved avliving og aktiviteter i forbindelse med det.

Det forutsettes at fisk som hopper/faller ut av karet, og altså ikke bedøves og avlives kontrollert, vil utsettes for smerte, lidelse og frykt før den dør. Dersom det innenfor rimelighetens grenser er mulig å unngå dette, er hendelsen et avvik i henhold til slakteriforskriftens §10. Beskyttelsesbehovet for enkeltindividet vs. de praktiske og økonomiske konsekvenser ved å unngå at fisk faller på gulvet igjen, er relevant i en rimelighetsvurdering.

1.3 Mulige årsaker til avviket

I hht forskrift om slakterier mv. § 12, første ledd skal metoder, tekniske innretninger og utstyr som brukes til fisk, skal være egnet ut fra hensynet til fiskevelferd. Dette omfatter bl.a. metode for forflytning av fisken og de fysiske installasjonene som inngår for slik forflytning, herunder tilførselskar til ensretter.

Installasjonen kan være egnet ut fra hensynet til majoriteten av fisk men likevel utgjøre en risiko for at enkeltindivider utsettes for dårlig velferd. I slike tilfeller kan det være nødvendig å gjøre utbedringer.

I henhold til forskrift om slakterier mv. § 12, tredje ledd skal eventuelle feil og mangler ved installasjoner, tekniske innretninger og utstyr straks utbedres. Dette innebærer at straks virksomheten oppdager feil og mangler ved installasjonen, for eksempel i utforming av slaktelinjen, skal dette utbedres på eget initiativ.

Når fisk faller på gulvet, kan dette også være et resultat av at fiskeflyten ikke er tilpasset kapasiteten på slaktelinjen og at det blir opphopning av fisk i tilførselskaret til rettvender. På s. 17 i veileder til slakteriforskriften om § 10 om generelle velferdskrav står det bl.a. «*En helhetsvurdering av slakteprosessen, fra trenging og pumping til ferdig avlivet fisk, bør være preget av ro og god flyt.....*

Med god flyt menes at det er god kontinuitet i prosessen. Fisken passerer ulike knutepunkt i en jevn strøm pr tidsenhet, og tempoet er slik at fisk ikke hopper seg opp ved enkelte arbeidsstasjoner. God flyt kan bl.a. oppnås om det er god overvåking og kommunikasjon mellom de ulike arbeidsoperasjonene på slaktelinja (trengning, pumping, eventuell sedering, bedøving etc), slik at det ikke pumpes mer fisk inn i slakteprosessen pr tidsenhet enn at samtlige arbeidsoperasjoner kan ta unna i et forsvarlig arbeidstempo.

Om kapasiteten til utstyr eller personell overskrides, er det stor risiko for at fisken utsettes for unødig stress, smerte og lidelse.»

Det kan også være andre bakenforliggende årsaker for at fisken falt på gulvet.

Når det observeres at enkeltindivider faller ut av tilførselskaret, plikter virksomheten å forsøke å finne årsaken til dette (se pkt. 2 om internkontroll). Som vist over er det nærliggende å anta at hendelsen kan skyldes feil og mangler ved metode for forflytning av fisken (for eksempel mangelfull kontroll av mengde fisk som pumpes inn i tilførselskaret), fysiske installasjoner (for eksempel for lav kant i tilførselskaret) eller andre tekniske innretninger.

Vedtaket fra første instans tyder på at distriktskontoret tok utgangspunkt i at årsaken til at fisk falt utenfor var forhold knyttet til slaktelinjens utforming. Hovedkontoret kjenner ikke til om det ble vurdert om det kunne være andre driftsmessige årsaker til avviket, herunder dårlig fiskeflyt på slaktelinjen. I slike tilfeller vil andre tiltak kunne være bedre egnet.

1.4 Vurdering av om hendelsen er brudd på andre bestemmelser i velferdsregelverket

Distriktskontoret har hjemlet vedtaket i slakteriforskriftens §§ 13-15. Disse bestemmelsene innebærer at fisk skal håndteres skånsomt og føres gjennom anlegget frem til avliving uten unødig opphold. Fisken skal bedøves med egnet metode før eller samtidig med avliving. Avliving skal skje umiddelbart etter bedøving, og fisken skal dø som følge av blodtap fra hjernen. Bedøving og avliving skal ikke påføre fisken vesentlig stress eller smerte.

Hovedkontoret mener at disse bestemmelsene ikke er beste hjemmelsgrunnlag i denne saken. Bestemmelsene om bedøvelse og avliving (§§ 14 og 15) er laget for å sikre at selve avlivingen i slakteprosessen gjennomføres på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte. Det at enkeltfisk faller på gulvet, er svikt i system for å føre fisken fram til bedøvelse og avliving, som vist i pkt. 1.2 – 1.3, og ikke svikt i selve bedøvelses- og avlivingsmetoden ved slakteriet.

Når fisk faller på gulvet, følger det av forsvarlighetskravet i § 10 at denne fisken skal bedøves og avlives så raskt og skånsomt som mulig, fortrinnsvis ved med slag mot hodet og påfølgende bløgging.

Hovedkontoret mener at § 13-15 er mindre relevante som hjemmelsgrunnlag i denne saken.

1.5 Konklusjon

Når en fisk faller ut av tilførselskar til rettvender, er dette et avvik i hht dyrevelferdslovens § 3 og slakteriforskriftens §§ 10, første ledd og 12, første og tredje ledd.

2. Hva er virksomhetens plikt når denne typen avvik inntreffer?

Hovedkontoret er enig med virksomheten i at avviket der fisk faller ut av tilførselskaret, **kan** betraktes som et uhell. Men dette betinger at virksomheten ikke har vært klar over risiko, eksempelvis dersom det ikke har skjedd før, eller at det har vært iverksatt tiltak som virksomheten trodde hadde løst problemet.

Straks slike uhell oppdages inntreder det en handlingsplikt som retter seg mot virksomheten.

Alle uhell, også slike som kun angår en eller noen få fisk, skal avviksbehandles jf. forskrift om IK-akvakultur § 5, andre ledd bokstav e) og f). I bokstav e) og f) står det at virksomheten skal «kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risiko, og utarbeide tilhørende planer for å redusere risiko». De skal også «iverksettes rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge at dette skjer igjen».

Det er altså ikke nok å iverksette tiltak som man tror vil ha effekt. Man må også evaluere at gjennomførte tiltak faktisk har tilstrekkelig effekt, eller om det er behov for ytterligere tiltak for å unngå at uhellet skjer igjen.

Første gang fisk falt ut av tilførselskaret pliktet virksomheten å kartlegge årsaken til hendelsen og iverksette tiltak for å redusere risiko for at dette skulle skje igjen, samt å følge opp at tiltaket virket. Det framgår ikke av sakspapirene om virksomheten har gjennomført en komplett avviksbehandling i dette tilfellet.

Konklusjon

Virksomheten pliktet å avviksbehandle hendelsen i hht forskrift om IK-Akvakultur § 5 bokstav e) og f) på eget initiativ, og gjennom adekvate tiltak redusere risiko for at dette skulle inntreffe igjen.

3. Endelig vedtak

Hovedkontoret er enig med distriktskontoret at det forelå regelverksbrudd. Vi mener at det finnes flere måter å rette opp denne feilen på. Vi mener derfor at det ikke burde vært fattet vedtak som gikk spesifikt på utforming av slaktelinjen. Vedtaket burde vært knyttet opp mot IK-akvakultur og virksomhetens eget forbedringssystem. Dersom slakteriet hadde vært enig i at dette var et avvik som de burde rettet opp, kunne dette vært løst via dialog.

I etterkant viser det seg at virksomheten har iverksatt tiltak for å redusere risiko gjennom tiltak for å få en bedre flyt av fisk over slaktelinjen, herunder også video overvåking av tilførselskaret. Korrigerende tiltak som kan være egnet til å rette opp avviket er dermed iverksatt av virksomheten. For at avviksbehandlingen skal være i tråd med forskriftskravet, må virksomheten også evaluere om tiltakene har hatt tilstrekkelig effekt, eller om det er behov for ytterligere tiltak.

Hovedkontoret opphever vedtaket, men pålegger samtidig virksomheten å evaluere om tiltakene har hatt tilstrekkelig effekt. Om det viser seg at de gjennomførte tiltakene ikke er tilstrekkelig, må virksomheten på eget initiativ gjennomføre ytterligere risikoreduserende tiltak.

Vedtak

Hovedkontoret opphever vedtaket av 28. april 2014 fattet av Mattilsynets distriktskontor Lofoten. Hovedkontoret pålegger Ellingsen Seafood AS å evaluere om tiltakene som er gjennomført har resultert i at fisk ikke faller ut av tilførselskar til rettvender. Om det viser seg at det fortsatt inntreffer hendelser der fisk faller ut av karet, må Ellingsen Seafood AS på eget initiativ gjennomføre ytterligere risikoreduserende tiltak. Ellingsen Seafood AS skal orientere Mattilsynet region Nord om gjennomført evaluering og resultater av den innen 1. mai 2016.

Vedtaket er fattet med hjemmel i forvaltningsloven § 34 og forskrift om IK-akvakultur § 4 og § 5, først ledd og andre ledd bokstav e) og f)

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages videre, se forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Med hilsen

Friede Andersen
Seksjonssjef

Kopi til:
Region Nord
Avdeling Midtre Hålogaland